

Anna Iacovou <https://orcid.org/0000-0002-3262-7954>
Uniwersytet Łódzki
e-mail: anna.iacovou@uni.lodz.pl

O pewnym sposobie użycia form deminutywnych w języku rosyjskim XVII – pocz. XVIII wieku

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest omówieniu sufiksalnych apelatywnych rzeczowników deminutywnych nazywających osoby, występujących w formułach etykietałnych rosyjskiej korespondencji prywatnej pochodzącej z okresu od XVII do początku XVIII wieku. Zaprezentowana została definicja zdrobnień, przy czym szczególną uwagę zwrócono na modyfikację znaczenia derywatów przez wyodrębnianie w ich strukturze sufiksy. Deminutiva, pozbawione często znaczenia małości, wyróżniają się odcieniem ekspresyjności przy jednoczesnym posiadaniu znaczenia pieszczotliwego bądź pogardliwego. Nazwy hipokorystyczne z zasady określały odbiorcę i członków jego rodziny, a pogardliwe – samego nadawcę i jego bliskich. Formalnymi wykładnikami rzeczowników deminutywnych były przede wszystkim przyrostki *-ка/-ко*, *-ок/-ек*, *-шка/-шко*, *-ушка/-ушко*, *-ошка*, *-онка*, *-ей*, *-уца*. Wyjątkowo interesująco przedstawia się historia rodzaju derywatów z sufiksem *-шук-*.

Słowa kluczowe: deminutivum, hipokoristicum, sufiks, derywat, rzeczownik apelatywny, etykieta epistolarna, korespondencja prywatna

Formy deminutywne, inaczej deminutiva czy zdrobnienia, to według definicji (Urbańczyk, Kucala, 1999: 450):

rzeczowniki odrzeczownikowe, oznaczające przedmioty traktowane przez mówiącego jako małe w stosunku do ogółu przedmiotów nazywanych przez rzeczownik mowy (podstawowy), przy czym formant słowotwórczy obok znaczenia małości

jest często równocześnie nosicielem znaczenia ekspresywnego: wyraża subiektywne emocjonalne [...] ustosunkowanie mówiącej osoby do nazywanego przedmiotu.

W związku z tym pod ujętym w tytule artykułu pewnym sposobem użycia form deminutywnych należy rozumieć takie ich użycie, które ma na celu wyodrębnienie w odpowiednim momencie pożądanej ekspresji, wyrażenie właściwego dla danej wypowiedzi stosunku emocjonalnego.

W myśl przytoczonej powyżej definicji formacje deminutywne służyły do przekazywania określonych uczuć i wyrażania odpowiednio pozytywnego lub negatywnego stosunku nadawcy do adresata. Będąc zatem bez wątpienia nośnikami subiektywnej oceny, wyróżniały się odcieniem ekspresyjności przy posiadaniu tym samym znaczenia zdrabniającego, pieszczotliwego, pogardliwego oraz jednocześnie zdrabniająco-pieszczotliwego i zdrabniająco-pogardliwego. Już w połowie ubiegłego stulecia N.S. Szaposznikowa, opierając się na stwierdzeniach A. Bielicza, zwracała uwagę na szczególnie miejsce, jakie zajmują rzeczowniki deminutywne w sferze słowotwórstwa sufiksального: w odróżnieniu od innych typów słowotwórczych ich znaczenie pozostaje w wyrazie pochodnym nie zmienione, a jedynie zabarwione odcieniem indywidualnej oceny (Szaposznikowa, 1960: 71). Sufiksy subiektywnej oceny nie naruszają znaczenia leksykalnego rzeczownika pierwotnego, ponieważ albo wskazują one na mały rozmiar przedmiotu (osoby), albo wyrażają subiektywno-emocjonalny stosunek do niego, na przykład pieszczotliwy lub pogardliwy. W zależności od kontekstu czysto zdrabniające znaczenie danego wyrazu zlewa się ze znaczeniem pieszczotliwym bądź pogardliwym, w wyniku czego nabywa on różne odcienie emocjonalne.

Ważność, istota oraz powszechność derywatów deminutywnych i hipokorystycznych jest podkreślana w literaturze naukowej przy okazji omawiania słownictwa reprezentującego różnorodne obszary tematyczne. Małgorzata Milewska-Stawiany (2006: 129) już na samym początku artykułu dotyczącego zdrobnień i spieszczeń w podręcznikach do religii zaznacza, że deminutiva i hipokoristika to formacje słowotwórcze o specjalnym zabarwieniu emocjonalnym, należące do najbardziej powszechnych kategorii językowych. Dalej czytamy (Milewska-Stawiany, 2006: 129):

Deminutiva stanowią jedną z podstawowych kategorii modyfikacyjnych rzeczownika, która informuje głównie o małości obiektu oznaczonego podstawą. Na znaczenia zdrabniające nakładają się jednak często znaczenia ekspresywne, które przekazują informację o emocjonalnej postawie nadawcy. Hipokoristika zaś obejmuje formacje o charakterze wyłącznie emocjonalnym. Zaliczane są na ogół do kategorii słowotwórczej nazw ekspresywnych, budują klasę zróżnicowaną semantycznie, liczną i nieograniczenie pomnażaną przy użyciu różnorodnych wykładników formalnych, ciągle zmienianych i odświeżanych po to, by mogły spełnić funkcję indywidualnej ekspresji. Wyrażna jest tendencja do oryginalności i inwencji twórczej w tym zakresie. Ekspresywne formanty deminutywne i hipokorystyczne wyrażają przede wszystkim emocje pozytywne.

Jolanta Mędelaska pod względem merytorycznym w żaden sposób nie modyfikuje definicji omawianych formacji, przypisując za Stanisławem Grabiąsem deminutiva do kategorii tak zwanych zdrobnień intelektualnych, zawierających w strukturze semantycz-

nej komponent małości, a hipokoristica do grona konstrukcji słowotwórczych, które niosą informacje o aprobującym stosunku osoby mówiącej do oznaczanego zjawiska (Mędelska, 1994: 16). Jednakże badaczka poza przytoczeniem samej definicji zdrobnień i spieszceń posuwa się o krok dalej i zwraca uwagę na istotny problem pojawiający się przy próbie dokonania sztywnego i wyraźnego podziału rzeczowników na deminutiva i hipokoristica. Okazuje się bowiem, jak ustalił wcześniej S. Grabias, że taki podział, o ile teoretycznie możliwy, o tyle w praktyce jest niezwykle trudny do przeprowadzenia. Dlatego „niektórzy badacze są [...] skłonni wydzielać czyste deminutiva, czyste hipocoristica oraz formacje deminutywno-hipokorystyczne, inni zaś uznają jedynie szeroką klasę derywatów deminutywno-hipokorystycznych” (Mędelska, 1994: 16).

Pamiętając o tym, że czyste deminutiva są pozbawione czynnika emocjonalnego, a z kolei czysto hipokorystyczne rzeczowniki ze względu na swoją semantykę poza ładunkiem uczuciowym nie mogą zawierać komponentu małości, na potrzeby opisu badanego przeze mnie materiału leksykalnego stosuję określenie *rzeczowniki deminutywne*, przypisując konkretny odcień znaczeniowy poszczególnym jednostkom: *pieszczotliwy* lub *pogardliwy*. Określenie *deminutywno-hipokorystyczny* nie oddawałoby w pełni czynnika emocjonalnego przekazywanego przez derywaty, które „mają jedynie formalny wykładnik deminutywno-hipokorystyczny, w rzeczy samej [...] wyrażający pogardę” (Mędelska, 1994: 16). Jednocześnie nie sposób wykluczyć jednostki niebędące czystymi zdrobnięniami z kategorii deminutiwów, do których genetycznie należą.

W niniejszym artykule opisane wyżej formy zostaną przedstawione w ramach analizy sprowadzającej się do omówienia apelatywnych rzeczowników nazywających osoby, a ich charakterystyka zostanie ograniczona do rzeczowników sufiksalnych utworzonych za pomocą przyrostków typu *-ka/-ko*, *-ok/-ek*, *-шика/-шико*, *-ушка/-ушко*, *-ошка*, *-онка*, *-ец*, *-ица* i innych występujących rzadziej, na przykład: *девочка*, *бацька*, *женка*, *мужичок*, *старичок*, *дружочек*, *внучишка*, *воришка*, *дочеришка*, *зятишко*, *работничушка*, *ребятишки*, *бацюшка*, *дядюшка*, *матушка*, *невестушка*, *парнюшка*, *сватушка*, *сватушка*, *девчонка*, *мужичонка*, *братец*, *сестрица* itp.

Wszystkie tego typu formacje znalazły szerokie zastosowanie w rosyjskich listach prywatnych pochodzących głównie z XVII stulecia, a korespondencja zgromadzona w akademickim wydaniu tak zwanych gramotek z XVII i początku XVIII wieku (Kotkov, 1969) posłużyła jako źródło materiału badawczego i ilustracyjnego na potrzeby niniejszego artykułu. Autorami i adresatami omawianych listów byli członkowie poszczególnych rodzin, krewni, znajomi, chłopci i właściciele ziemscy, przedstawiciele środowiska kupieckiego oraz duchowni.

Już same osoby nadawców i odbiorców listów prywatnych pozwalają domniemywać, iż najczęstszymi pod względem znaczeniowym modyfikacjami nazw pospolitych są typowi członkowie rodzin (*матушка*, *сынишка*, *дочишка*, *женишка*, *братишка*, *племянничушка*, *сестрица*), a w dalszej kolejności inne bliższe lub dalsze osoby z ich otoczenia, środowiska, obecne w ich życiu codziennym i określane ze względu na zajmowane stanowisko, wykonywane zajęcia (*подьячишка*, *приказчишка*, *работничушка*, *старостишка*, *людишки*).

Słowotwórstwo rzeczowników deminutywnych (w tym apelatywnych nazw osobowych) sięga epoki prasłowiańskiej, kiedy to rzeczowniki określające osoby tworzone były za pomocą sufiksów: *-ка* (< **-ька*, **-ька*), por.: *babьka* < *baba*, *devьka* < *deva*; *-eу* (< **-ьсѣ*), por.: *bratьсѣ* < *bratь*. Sufiksy złożone morfologicznie typu *-ушко* (< **išьko*), *-ушка* (< **-ušьka*) powstały w wyniku połączenia prasłowiańskich sufiksów zdrabniających **-išь*, **-ušь* z sufiksami **-ьko*, **-ька* i tworzyły rzeczowniki typu *bratišьko*, *dedušьka*. Zatem ze względu na pochodzenie sufiksy deminutywne można podzielić na pierwotne (*-ка*, *-ок*, *-eу*) i wtórne (*-ушка*, *-ушка*, *-енка*, *-енок*) (Sławski, 1974: 79, 80, 98, 100).

Mimo iż słowotwórstwo rzeczowników deminutywnych wywodzi się z dalekiej przeszłości, zdrobnienia i spieszczenia w literaturze i dokumentach z okresu XI–XV wieku nie są bardzo rozpowszechnione (Felicyna, 1960: 153). Deminutiva, właściwe przede wszystkim mowie potocznej, nie mogły zostać w wystarczającym stopniu odzwierciedlone w języku zabytków datowanych XI–XII stuleciem, odnoszących się głównie do literatury cerkiewnej (Borisova, 1961: 185). W tekstach szesnastowiecznych derywaty nacechowane emocjonalnie pojawiają się znacznie częściej, aż wreszcie bogatego materiału do badań w tym zakresie dostarcza nam piśmiennictwo użytkowe z XVII wieku.

Pieszczotliwe i pogardliwe appellativa znajdowały szerokie zastosowanie jako elementy języka kancelaryjnego i stylu epistolarnego XVII wieku, szczególnie w formułach etykietalnych. W przypadku korespondencji prywatnej pod pojęciem etykiety rozumiemy takie związki wyrazowe i formuły, które służą do wyrażania powszechnie obowiązujących i ogólnie przyjętych w danej epoce norm zwracania się do adresata. Jak słusznie zauważył S.S. Wołkow, do elementów etykiety należy zaliczyć odpowiedni dobór tradycyjnych określeń i epitetów, stosowanie właściwych środków leksykalno-gramatycznych (tu między innymi rzeczowników subiektywnej oceny), a także typowych, rozpowszechnionych sposobów przekazywania określonej informacji, choćby o sytuacji, w której znajduje się nadawca, czy konsekwencjach, jakie może wywołać niespełnienie jego prośby itp. (Wołkow, 1974: 112).

Od XVI wieku w oficjalnych dokumentach kancelarii moskiewskich zwraca uwagę obecność rzeczowników na *-ка*, *-ко*; *-ушка*, *-ушко*; *-ушка*, *-ушко* mających pieszczotliwy i pogardliwy odcień znaczeniowy (Haburgaev, 1990: 112). I tu właśnie deminutiva typu *батушка*, *сынишко* należą do najbardziej rozpowszechnionych w formułach etykietalnych apelatywnych nazw osobowych z XVII wieku. Zgodnie z etykietą siedemnastowieczną w dokumentach i listach kierowanych do przedstawicieli wyższych szczebli trzeba było nazywać za pomocą wyrazów pogardliwych samego proszącego oraz wszystko, co było związane z nim i z każdą inną osobą znajdującą się niżej w hierarchii społecznej. Fakt ten ilustrują następujące przykłady:

Гсдрю моему братцу Авѣрькъю Ивановичю **братишка** твои Мишка челомъ бѣт (Gr. 39)¹; **внучишка** твои Ивашка Шипов благословения твоего прошу (Gr. 101); пришли ко мне с роспискои грамотъ список а я ему отошло по сем рабско челом бию **зятишко** твое Ивашко Сумороков (Gr. 46); Пожалуй не остави **людишек** моих в належашей их нуже (Gr. 30); челом бью гсдрьна милости матери твоеи

¹ W nawiasie podaje się skrót do źródła oraz numer strony, z której pochodzi cytat.

[...] что в бѣдах нших не покидае тещи моеи и **робятншек** (Gr. 141); Гсдрю Мартыну Василевичю бѣе челом и плачетца твои **крестьянншко** Фочка Федоровъ (Gr. 76); сего желая **сынншко** вшь Гришка блгословеня вашего прося челом бью (Gr. 113); батюшку [...] гедрне моеи млстивои матушке [...] **дочеришка** ваша Федорка благословеня прошу и челом бью (Gr. 75).

W większości przypadków derywaty typu *людишки, крестьянншко* nie odzwierciedlają języka potocznego, а są jedynie elementami kancelaryjnej etykiety, która na wzór suplik zakorzeniła się także w prywatnej korespondencji między członkami rodzin.

Inaczej rzecz się ma z hipokorystycznymi nazwami osób, gdyż były one środkiem wyrażania szacunku do adresata. Rzeczowniki odznaczające się pieszczotliwym odcieniem znaczeniowym używane były praktycznie zawsze z imieniem adresata. Za ich pośrednictwem autorzy listów stosownie wyrażali swoją wdzięczność i podkreślali swoje pozytywne nastawienie, sympatię nie tylko wobec osoby, do której się zwracali, lecz także jej krewnych, na przykład:

Пожалуи гсдрь остереги подячего **парнюшка** добренек мочно во веъм ему вѣрит (Gr. 200); **батюшку** Мартину Василевичю гсдрне моеи млстивои **матушке** Даре Александровне дочеришка ваша Федорка благословеня прошу и челом бью (Gr. 75); Гсдрю моему [...] **дядюшке** Панфеилью Тимофѣвичю [...] Игнашка Ковригин челом бѣе (Gr. 52); И какъ вас гсдреи моих всещедрыи влдка Хрстошь бгъ млстивою своею сохрывает и с **невѣстушкою** и з **детушками** (Gr. 91); гсдрня тетушка прикажи писать про свое многолет[ное здоро]вье (Gr. 43).

Obok najczęściej używanych w formułach etykietalnych derywatów na *-шко, -ушка* spotykamy i nazwy osobowe z innymi sufiksami, na przykład *девочка, мужичонка* ‘prostak, chłop’, *человеченец* ‘poddany’:

Послал я к твоему здоровю с члвком твоим к **мужиченком** своимъ писмо о своени нужде (Gr. 116); и тебѣ б [гсдрь] пожаловат **члвченца** моего во всем пожаловат не покинут (Gr. 59); [я] з **девочкою** своею Федоскою живь (Gr. 70).

Reasumując, użycie pogardliwych i pieszczotliwych apelatywnych nazw osobowych było ściśle określone następującymi warunkami: pierwsze charakteryzowały tego, kto pisał, oraz jego bliskich, drugie zaś odnosiły się do adresata i członków jego rodziny.

Ponadto на uwagę zasługuje aspekt gramatyczny omawianych rzeczowników. Derywaty z sufiksami subiektywnej oceny zwykle zachowują rodzaj wyrazów motywujących, por.: *бобылишко* < *бобыль*, *вдовица* < *вдова*, *тетушка* < *тетя*, *холопец* < *холоп*. Szczególnie interesująco przedstawia się historia kategorii rodzaju nazw ekspresywnych zakończonych na *-ка/-ко, -ушка/-ушко, -ушка/-ушко* typu *батько, женишко/женишка, сынншко/сынншка*. W oficjalnej korespondencji XVI wieku zgodnie z gramatycznym wykładnikiem rodzaju nijakiego – fleksją *-o* w mianowniku liczby pojedynczej – niezależnie od rzeczywistej płci formy te używane były jak rzeczowniki rodzaju nijakiego, por.: *зятншко твое, сынншко мое*. Tego typu nazwy osób były traktowane jak rzeczowniki rodzaju nijakiego, nawet jeśli pochodziły od rzeczowników rodzaju żeńskiego (Haburgaeв, 1990: 39–40), на przykład *женишко мое, с женишком, женишку моему*, por.:

Здравствуи на веки Лаврентеи Аничков [с] **женишком** (Gr. 89); гсдрю моему свѣту [...] **женишко твое** Авдотица челом бѣе (Gr. 55).

Badany materiał doprowadza nas do konkluzji, iż przykłady użycia nazw osób płci żeńskiej z sufiksem *-ушко-* i końcówką rodzaju żeńskiego są w XVII stuleciu wyjątkowo sporadyczne, wręcz przypadkowe. Odnotowaliśmy tylko jeden taki przypadek w odniesieniu do derywatu *женишка*:

А за сем вам приятелем всем челомъ бию [с] **женишкой** и з детишкойми (Gr. 157).

Możliwe, że powyższe użycie formy *с женишкой* nastąpiło pod wpływem pojawiającej się kilkakrotnie w bliskim kontekście formy *с женкою*, gdyż na samym początku tekstu oraz w innych listach tego samego nadawcy regularnie i konsekwentnie pojawia się forma *с женишком*.

Należy zauważyć, że w XVII wieku praktycznie jedynym uniwersalnym wskaźnikiem rodzaju rzeczowników subiektywnej oceny na *-ушко/-ушка* była fleksja wyrazów je określających, pozostających z nimi w związku zgody, tj. przymiotników, imiesłowów, zaimków, por.:

Внушишко твои Костька Каблуков челомъ бьет (Gr. 114); по семь писав **племянничушко твои** Федка Бородин рабски челомъ бью (Gr. 10); **Недостойныи подячишко** Карпушка Никифоровъ блгословения прося челомъ бью (Gr. 314).

Jednoznacznym zaś wykładnikiem przynależności do konkretnego rodzaju były tylko niektóre końcówki, na przykład fleksja *-у* w bierniku liczby pojedynczej dla rodzaju żeńskiego; *-ы/-и* w dopełniaczu liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego; *-а* w mianowniku liczby mnogiej dla rodzaju nijakiego. Wraz z rozprzestrzenianiem się akania zapisy z fleksją *-а* lub *-о* w mianowniku liczby pojedynczej sufiksów *-ка/-ко*, *-ушка/-ушко*, *-ушка/-ушко* przestały być miarodajnym wskaźnikiem przynależności do określonego rodzaju gramatycznego.

Badany materiał pozwala zauważyć, że deminutiva z wyodrębnionymi w ich strukturze różnymi sufiksami słowotwórczymi posiadają wspólny wyraz motywujący. Często do tego samego tematu mogą przyłączać się sufiksy, zarówno proste, jak i morfologicznie złożone pod względem swojej budowy. Podwojenie lub nawet potrojenie sufiksu nasila emocjonalny stosunek nadawcy do adresata. Omawiane deminutiva układają się w szeregi synonimów słowotwórczych, przy czym poszczególne komponenty mogą się różnić emocjonalnym odcieniem znaczeniowym, na przykład: *братишка* (pogardliwe) – *братец* (pieszczotliwe) < *брат*, *детки* – *детишки* (pogardliwe) – *детушки* (pieszczotliwe) < *дети*, *крестьянишко* (pogardliwe) – *крестьянишка* (pogardliwe) – *крестьянинец* (pogardliwe) < *крестьянин*, *парнишко* (pogardliwe) – *парнюшка* (pieszczotliwe) < *парень*, *сестрица* (pieszczotliwe) – *сестришка* (pogardliwe) < *сестра*, *дочка* – *дочишка* (pieszczotliwe) – *дочушка* (pieszczotliwe) < *дочь*.

Niekiedy poszczególne człony szeregów synonimicznych są używane w odniesieniu do różnych osób. Rzeczownikowi hipokorystycznemu *батьюшка/батьюшко* używanemu jako formy zwracania się do ojca i osób starszych towarzyszyła ekspresja intymności i szacunku:

Послал гедрь с сею грамоткою к **батьюшку** грамотку (Gr. 25); Благодатель гедрь мой **батьюшко** Петр Яковлевич здравствуи (Gr. 46).

Rzeczownik *бацька/бацько* nie był używany w odniesieniu do ojca, a tylko w zwrocie do osoby starszej wiekiem i stopniem oraz do przedstawicieli duchowieństwa:

Батка мой дѣдушка Михаило Панфилевич многолѣтно здравствуи (Gr. 56);
млстивои мой гедрь **батко** и дядюшка [...] здравствуи (Gr. 85).

Z kolei pieszczotliwe *братец* było formą zwrotu grzecznościowego do adresata, głównie osoby starszej, i w odróżnieniu od rzeczownika *братишка/братишко* stosunkowo rzadko określało rzeczywistego brata autora listu:

Гедрь **братец** рожь твоя здеся сеена (Gr. 39); Гедрю моему брату Михаилу Панфлевичу **братишко** твое Ванка Малыгин челом бьет (Gr. 56).

Na koniec warto odnotować fakt, iż leksemy *бабушка, дедушка* traktowane obecnie jako formy neutralne, jeszcze na przełomie omawianych przez nas stuleci, wobec współistnienia form *баба, дед*, mogły nie być pozbawione nacechowania emocjonalnego, por.:

Гедрю моему **дедушку** Василю Ивановичю внучишка твои Ивашка Шипов благословения твоего прошу у **бабушки** у Татьяны Насоновны (Gr. 175); а сказывали онѣ нам **дед** и отец наш жил в дому прчстые бцы в селе Хабоцком (Gr. 484).

Zaprezentowane w artykule rozważania na temat form zdrobniałych prowadzą do jednoznacznej konkluzji, iż rzeczowniki deminutywne były w okresie od XVII do początku XVIII wieku szeroko rozpowszechnione jako jedne ze środków językowych etykiety epistolarnej. Za ich pomocą autorzy listów zgodnie z obowiązującą wówczas normą umiejętnie wyrażali swój szacunek, werbalizowali uniżoność i podkreślali swoją rzeczywistość, a niekiedy tylko pozorną zależność od adresata.

W naszym materiale bez wątpienia odnajdujemy poparcie dla stwierdzenia zawartego w definicji zdrobnień: w formacjach z deminutywnym sufiksem formant może spełniać jedynie funkcję ekspresywną. Mimo że z założenia formacje te powinny być na ogół nośnikami pozytywnych emocji, często są nacechowane uczuciowo ujemnie.

Bibliografia

- Bielicz A. (1057), *Priroda i proischozdenie sušestvitel'nyh sub"ektivnoj ocenki*, [v:] „Južno-slovenski filolog”, № 22(1–4).
- Borisova E.M. (1961), *O sposobah obrazovaniâ imen sušestvitel'nyh v pamâtnikah delovoj pis'mennosti XVI–XVIII vv. (na materiale râzanskih pamâtnikov)*, „Učenyje Zapiski Baškirskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Seriâ Filologičeskih Nauk”, № 2(6).
- Felicyna V.P. (1960), *K istorii razgovornoj leksiki*, „Učenyje Zapiski Leningradskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Seriâ Filologičeskih Nauk”, № 267.
- Haburgaev G.A. (1990), *Očerki istoričeskoj morfologii russkogo âzyka. Imena*, MGU, Moskva.
- Mędeliska J. (1994), *Słownictwo zaniebane przez leksykografów: rosyjskie deminutiva, hipokoristica, intensiva*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy, Studia Filologiczne”, z. 39.
- Milewska-Stawiany M. (2006), *Deminutiva i hipokoristika w podręcznikach do religii*, „Język – Szkoła – Religia”, nr 1.

Szaposznikowa N.S. (1960), *K voprosu o drevnejšem tipe obrazovanîâ umen'sitel'nyh sušestvitel'nyh v slavânskîh âzykah*, „Vestnik Moskovskogo Universiteta”, № 2.

Sławski F. (1974), *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego*, [w:] tegoż (red.), *Słownik prasłowiański*, t. 1, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.

Urbańczyk S., Kucała M. (red.) (1999), *Encyklopedia języka polskiego*, Wrocław.

Wołkow S.S. (1974), *Leksika russkich čelobitnyh XVII veka*, Leningrad.

Źródła

(Gr.) – Kotkov S.I. (red.) (1969), *Gramotki XVII-načala XVIII vekov*, Moskva.

Abstract

On a certain way of using diminutive forms in 17th – early 18th century Russian

The author discusses suffixal appellative diminutive personal nouns which appeared in the etiquette formulations of Russian private correspondence dating from the 17th – early 18th century. The definition of the diminutives has been presented, with particular attention paid to the modification of the meaning of derivatives by isolating the suffixes in their structure. The same diminutive, when used to describe people, can have both a hypocoristic and a contemptuous meaning. Hypocoristic names, as a rule, define the recipient and his/her family members, while the contemptuous names describe the sender and their relatives. The most common suffixes are: *-ka/-ko*, *-ok/-ek*, *-uška/-uško*, *-uška/-uško*, *-oška*, *-onka*, *-eč*, *-uča*. The history of the type of derivatives with the suffix *-ušk-* is particularly interesting.

Keywords: diminutive noun, hypocoristic noun, suffix, derivative, appellative noun, epistolary etiquette, private correspondence